

Mobilitatea socioprofesională în județul Iași

Ioan D. Adumitrăcesei

(Institutul Politehnic „Gh. Asachi” Iași)

De peste un deceniu, societatea românească, în ansamblul său, se caracterizează printr-o structură socială specifică socialismului. Aceasta nu înseamnă că structura socială a țării, realizată prin victoria deplină a noii orînduiri, rămîne mereu aceeași. Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate presupune și o anumită evoluție a structurii sociale. Prefigurînd sensurile principale ale acestei evoluții, Programul partidului nostru arată : „Schimbările în structura socială a țării vor duce la creșterea și mai accentuată a rolului clasei muncitoare în întreaga viață socială, la o și mai mare apropiere între clasele și categoriile sociale, la întărirea coeziunii lor, la omogenizarea și întărirea unității întregului popor”¹.

În cadrul evoluției structurii sociale a societății noastre în etapa actuală, un loc deosebit de important ocupă mobilitatea socioprofesională a forței de muncă. Deși este grefat pe aceleași coordonate principale în întreaga țară, acest proces se desfășoară cu nuanțări sensibile de la un județ la altul. De aceea, investigarea mobilității socioprofesionale a forței de muncă în profil teritorial, poate furniza concluzii utile pentru practica conducerii vieții economico-sociale.

Dinamica forței de muncă pe categorii socioprofesionale

Categoriile socioprofesionale reprezintă o reflectare complexă a structurii populației ocupate. Aceste categorii se situează la confluența dintre structura de clasă, structura pe ramuri și structura pe profesii. Statistica noastră curentă permite să distingem două mari categorii de populație ocupată : 1. personalul ; 2. țărani cooperatori și alte categorii (diferența dintre populația ocupată și personal). La rîndul său, fiecare din cele două categorii prezintă o structură complexă. Prima mare categorie socioprofesională include lucrătorii atît din unitățile economico-sociale de stat, cît și din cooperativele meșteșugărești și de consum. A doua mare categorie socioprofesională cuprinde, pe lîngă țărani cooperatori, țărani cu gospodării individuale, meșteșugari particulari, liberi profesioniști. Deși prezintă o structură eterogenă, cele două mari categorii socioprofesionale ne oferă posibilitatea evidențierii unor tendințe principale ale evoluției structurii sociale a țării în etapa actuală. De asemenea, statistica curentă permite desprinderea din marea categorie a personalului a altor două categorii socioprofesionale : muncitorii și personalul tehnic, economic, de altă specialitate, administrativ, de deservire și pază (personalul T.E.S.A.D.P., stabilit ca diferență între personalul total și efectivul de muncitori). Prin distingerea acestor două categorii de personal, pot fi reliefate alte tendințe principale în evoluția structurii noastre sociale.

Prin înfăptuirea politicii Partidului Comunist Român de dezvoltare armonioasă a forțelor de producție pe întreg cuprînsul țării, Iașul cunoaște, la fel ca și celelalte județe vitregite de regimul burghezo-moșieresc, o dinamică a dezvoltării economico-sociale superioară mediei naționale. Ca urmare, în județul Iași, intensitatea mobilității socioprofesionale a populației ocupate este mai accentuată decît pe ansamblul țării (tabelul nr. 1).

¹ Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, Edit. politică, 1975, p. 69.

„Viitorul social”, an VI, nr. 3, p. 457—461, București, 1977

Pentru întreg deceniul 1966—1975, se remarcă o dinamică mai înaltă a populației ocupate în județul Iași comparativ cu dinamica realizată pe întreaga țară. Această tendință sintetizează, la rindul său, atât o creștere mai pronunțată a efectivului de personal, cât și o reducere mai atenuată a numărului de țărani cooperatori. Tendința menționată va continua să se manifeste și în cincinalul 1976—1980, însă ea va apare ca rezultat al devansării dinamicii naționale de către cea județeană nu numai sub aspectul sporirii personalului, ci și sub aspectul reducerii efectivului țărănimii cooperatiste.

Tabelul nr. 1

Dinamica forței de muncă pe categorii socio-profesionale (%)*

Categorii socio-profesionale	R.S.R.					
	R.S.R.			județul Iași		
	1970/65	1975/70	1980/75	1970/65	1975/70	1980/75
Populație ocupată	102,0	102,8	103,4	104,3	108,0	103,5
Personal	118,7	123,3	120,6	125,9	125,1	134,0
— muncitori	123,4	130,1	121,0	132,0	137,1	133,6
— personal TESADP	106,3	102,9	119,2	114,6	99,3	135,0
Țărani cooperatori și alte categorii	88,6	80,8	75,3	92,3	95,0	72,8

* Calculat după *Anuarul statistic al R.S.R.*, 1967 p. 66—71; „Revista economică”, nr. 7, 1976, p. 16; datele de la D.J.S. Iași.

În cadrul personalului, în județul Iași, la fel ca și în întreaga țară, efectivul muncitorilor a înregistrat, în deceniul 1966—1975, o dinamică cu mult mai înaltă decât cea a personalului T.E.S.A.D.P. (coeficientul de devansare fiind însă diferit la nivelurile național și județean, precum și de la un cincinal la altul). Pentru actualul cincinal se vede, pe ansamblul țării, o apropiere a dinamicii celor două categorii de personal, iar în județul Iași, aproximativ o egalizare a creșterilor ce urmează a fi realizate de efectivul muncitorilor și de cel al personalului T.E.S.A.D.P. Această evoluție este determinată, în principal, de cerințele sporite de cadre pentru înfăptuirea pleneră a revoluției științifico-tehnice în cadrul economiei românești, de aportul deosebit pe care trebuie să-l aducă Iașul în această direcție.

Tendințele principale manifestate, în județul Iași, de dinamica forței de muncă pe categorii socio-profesionale, sînt o reflectare a intensificării proceselor de industrializare a județului, de modernizare a agriculturii sale, de dezvoltare a serviciilor în localitățile sale urbane și rurale. Relevînd această condiționare, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată: „Ca rezultat al desfășurării susținute a politicii de industrializare, al creșterii și modernizării forțelor de producție, al ridicării nivelului agriculturii, se vor produce noi și importante schimbări în structura socială a țării”².

Structura socio-profesională la nivel județean

Pe baza realizării unei dinamici diferențiate pe categorii socio-profesionale, în structura populației ocupate se produc o serie de modificări importante. În județul Iași, acest proces se manifestă cu o intensitate deosebită (tabelul nr. 2).

În ansamblul populației ocupate, în județul Iași, se manifestă aceleași tendințe principale ca și pe întreaga țară: creșterea ponderii personalului (atît a muncitorilor, cît și a personalului T.E.S.A.D.P.) și reducerea ponderii țărănilor cooperatori și a altor categorii. În actualul cincinal, aceste tendințe devin mai accentuate: ponderea personalului va spori, iar cea a țărănilor cooperatori și a altor categorii se va micșora cu aproape 15 puncte, față de 6,8 puncte

² Nicolae Ceaușescu, *Expunerea la Congresul educației politice și al culturii socialiste*, București, Edit. politică, 1976, p. 37—38.

Tabelul nr. 2
Structura forței de muncă pe categorii socioprofesionale în județul Iași (%)*

Categoria socioprofesională	1965	1970	1975	1980
Populație ocupată	100,0	100,0	100,0	100,0
Personal	35,5	42,9	49,7	64,5
— muncitori	23,2	29,3	37,2	48,2
— personal TESADP	12,3	13,6	12,5	16,5
Tărani cooperatori și alte categorii	64,5	57,1	50,3	35,5

* Calculat după Anuarul statistic al R.S.R., 1976, p. 71; datele de la D.J.S. Iași.

în cincinalul anterior. Totodată, structura socioprofesională a forței de muncă a județului prezintă unele deosebiri față de cea a întregii țări. În județul Iași, personalul deține o pondere mai mică, iar țărănimea cooperatistă și alte categorii — o pondere mai ridicată decât media națională. În anul 1975, diferența era de 12,4 puncte. În cursul cincinalului 1976—1980, diferența menționată se va atenua (ajungând la circa 8 puncte), îndeosebi pe baza continuării, într-un ritm susținut, a procesului de industrializare a județului.

Și în structura personalului din județul Iași, au loc însemnate modificări (tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3
Structura socioprofesională a personalului din județul Iași*

Categoria socioprofesională	1965	1970	1975	1980
Personal	100,0	100,0	100,0	100,0
Muncitori	65,2	69,6	74,9	74,7
Personal TESADP	34,8	30,4	25,1	25,3

* Calculat : anuarul statistic al R.S.R., 1976; datele de la D.J.S. Iași.

În deceniul 1966—1975, în județul Iași, la fel ca și pe ansamblul țării, în totalul personalului, s-a majorat ponderea clasei muncitoare și s-a redus cea a personalului T.E.S.A.D.P., iar în cursul actualului cincinal, ponderile celor două categorii de personal din județ se vor menține aproape neschimbate. Desigur, evoluția ponderii personalului TESADP este rezultatul unor tendințe contradictorii: în timp ce ponderea personalului tehnic crește, cea a personalului administrativ se reduce, iar ponderea altor categorii staționează. Comparativ cu media națională, în județul Iași, ponderea muncitorilor în cadrul personalului este ceva mai mică, iar cea a personalului T.E.S.A.D.P. este ceva mai mare. În anul 1975, diferența era de 3,7 puncte. Această diferență reflectă, în principal, locul deosebit ocupat de județ în unele subramuri industriale de înaltă tehnicitate (electrotehnică, mase plastice și fibre sintetice, medicamente), precum și în domeniile învățământului, științei, culturii și ocrotirii sănătății. Având în vedere baza diferenței menționate, se poate aprecia că ea se va menține și în perspectivă (cu o amplitudine apropiată de cea actuală).

Structura socioprofesională pe categorii de localități

Mobilitatea socioprofesională a forței de muncă este însoțită de mobilitatea spațială a populației, generată de modul în care se dezvoltă activitățile economico-sociale și rețeaua de localități pe teritoriu. Tot mai multe persoane realizează o trecere concomitentă de la agricultură la industrie și de la sat la oraș. În județul Iași, pe măsura înlăptuirii proceselor de

industrializare și urbanizare, intensitatea mișcării migratorii s-a apropiat simțitor de media pe întreaga țară. Totodată, această mobilitate spațială a populației a devenit mai echilibrată, ceea ce rezultă și din înregistrarea efectuată în 1972 (tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

Mișcarea migratorie a populației din județul Iași în anul 1972*

	Numărul de migranți			Ponderea în total	
	sosiți	plecați	sold	sosiți	plecați
Total județ	10 989	10 254	735	100,0	100,0
În interiorul județului	5 610	5 610	—	51,0	54,7
Cu alte județe	5 379	4 644	735	49,0	45,3
— cu județele limitrofe	3 414	1 650	1 764	31,1	16,1
— cu celelalte județe	1 965	2 994	1 029	17,9	29,2

* Calculat după Anuarul demografic al R.S.R., 1974, p. 506—511.

Se remarcă faptul că mișcarea migratorie intrajudețeană include majoritatea migranților, precum și faptul că în cadrul mișcării migratorii interjudețene, la sosiți precumpănesc județele vecine, iar la plecați județele mai îndepărtate. Caracteristicile menționate evidențiază o îmbunătățire simțitoare în desfășurarea mobilității spațiale a populației județului Iași comparativ cu situația cunoscută în deceniul anterior, când soldul migrator era în mod frecvent negativ, iar ponderea migrației realizată cu județe îndepărtate era mai ridicată.

Structura forței de muncă pe categorii socioprofesionale prezintă mari deosebiri între mediile economico-sociale, datorită, în principal, concentrării activităților industriale la orașe și a celor agricole la sate. Însă, în etapa actuală, o serie de activități industriale și de servicii se extind rapid și la sate. Ca urmare, se conturează o tendință de atenuare a deosebirilor dintre cele două medii și sub aspectul structurii socioprofesionale a populației ocupate (tabelul nr. 5).

Tabelul nr. 5

Structura socioprofesională a forței de muncă pe medii, în județul Iași (%) *

Categorii socioprofesională	Mediul urban			Mediul rural		
	1970	1975	1980	1970	1975	1980
Populație ocupată	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Personal	77,1	93,9	91,4	17,5	14,2	41,4
Țărani cooperatori și alte categorii	22,9	6,1	8,6	82,5	85,8	58,6

* Calculat după datele de la D.J.S. Iași

Datele pentru întreg deceniul 8 evidențiază, peste unele variații³, aceleași tendințe principale în evoluția structurii populației ocupate din ambele medii: creșterea ponderii personalului și reducerea ponderii țăranilor cooperatori și a altor categorii. Totodată, în mediul rural, în cincinalul actual, se conturează o puternică accentuare a celor două tendințe, ceea ce va apropia simțitor structura socioprofesională a satului de cea a orașului. Acesta este un aspect important al procesului de urbanizare, de lichidare a deosebirilor esențiale dintre sat și oraș.

Și în evoluția structurii personalului, se întrevide o tendință de atenuare a deosebirilor între diferite categorii de localități (tabelul nr. 6).

³ În mediul urban, apare o anumită reducere a ponderii personalului în favoarea ponderii țăranilor cooperatori, în 1980 față de 1975, ca urmare a includerii în acest mediu a unor noi localități, caracterizate printr-o pondere încă ridicată a populației agricole.

Tabelul nr. 6

Structura socioprofesională a personalului din județul Iași, pe categorii de localități (1)

Categorii de localități	Muncitori		Personal TESADP	
	1970	1975	1970	1975
Total județ	69,6	74,8	30,4	25,2
Municipii și orașe	70,4	76,3	29,6	23,7
— Iași	69,6	75,5	30,4	24,5
— Hîrlău	72,4	81,9	27,6	18,1
— Pașcani	80,1	84,5	19,9	15,5
— Tg. Frumos	64,2	70,4	35,8	29,6
Sate	66,6	68,0	33,4	32,0
— din comune suburbane	80,9	80,0	19,1	20,0
— din comune (rurale)	65,0	66,5	25,0	33,5

* Calculat după datele de la D.J.S. Iași.

În cincinalul 1971—1975, atât pe ansamblul orașelor, cât și pe cel al satelor, în cadrul personalului, a sporit ponderea muncitorilor și s-a redus cea a personalului TESADP. Aceste tendințe au fost mai puternice la orașe, iar în satele aparținând comunelor suburbane nu s-au evidențiat. În prezent, există mari diferențe în privința structurii personalului între orașe (precum și de la un oraș la altul), sate din comune suburbane și sate din comune (rurale); ceea ce reflectă deosebirea esențială dintre cele trei categorii de localități în privința profilului economico-social. Este de așteptat ca, în perspectivă, pe măsura dezvoltării industriei în toate orașele și în unele sate, să se manifeste o tendință de atenuare a deosebirilor dintre localitățile urbane, suburbane și rurale cu privire la structura socioprofesională a forței de muncă, inclusiv a personalului.

În etapa actuală, evoluția structurii socioprofesionale a forței de muncă din județul Iași, așa cum rezultă din aspectele prezentate mai sus, se caracterizează printr-o mobilitate intensă, realizată prin mari deplasări de oameni de la o activitate la alta, în aceeași localitate sau între diferite localități. Acest proces presupune integrarea persoanelor eliberate din agricultură și din gospodăria casnică, precum și a noilor generații, în rîndurile clasei muncitoare, a personalului tehnic și a altor categorii. Însușirea unui nou statut socioprofesional și prestarea unei munci rodnice, creatoare de către toți acești membri ai societății noastre, necesită, pe lângă măsuri politico-organizatorice corespunzătoare la nivelul fiecărei localități și unități economico-sociale, desfășurarea unei susținute activități educative. În acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că „este necesar să punem pe prim plan educarea oamenilor, îndeosebi a tineretului, prin muncă și pentru muncă”⁴. O mobilitate socioprofesională intensă, însoțită de o integrare deplină în noile locuri de muncă, asigură valorificarea capacității creatoare a fiecărui membru al societății, imbinarea armonioasă a intereselor sale personale cu cele generale.

⁴ Nicolae Ceaușescu, *Expunere la Congresul educației politice și al culturii socialiste*, București, Edit. politică, 1976, p. 40.